

Horyzonty Polityki
2017, Vol. 8, N° 23

HALINA NAKONIECZNA-KISIEL

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Katedra Handlu Zagranicznego i Międzynarodowych
Stosunków Ekonomicznych
hakisiel@wp.pl

DOI: 10.17399/HP.2017.0823010

W kwestii transferów finansowych między Unią Europejską a Polską

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem pracy jest identyfikacja przychodów z Unii Europejskiej, ich dynamiki i struktury oraz rozchodów Polski na rzecz Unii, aby ustalić pozycję netto kraju oraz ich rolę w PKB Polski.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Podstawowym problemem badawczym jest ilościowa i jakościowa analiza przepływów finansowych między Unią Europejską a Polską. Badania oparto na metodzie opisowej z dynamiczną analizą zebranego materiału statystycznego pochodzącego z baz danych NBP i Ministerstwa Finansów.

PROCES WYWODU: Pracę podzielono na trzy główne części. W pierwszej przedstawiono wartości transferów finansowych z Unii Europejskiej i ich dynamikę, w drugiej strukturę tych przychodów, a w trzeciej rozchody pieniężne Polski na rzecz Unii oraz pozycję netto kraju.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Badania dowiodły, że bilans przepływów finansowych między Unią a Polską jest od pierwszego roku członkostwa korzystny. Kraj jest bowiem beneficjentem netto coraz większych dotacji unijnych. Ich rola w PKB wykazuje również tendencję rosnącą.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Wyniki badań winny być szeroko upowszechniane w społeczeństwie w celu przekonania nie tylko europoprzeciwników do korzyści finansowych wynikających z naszego członkostwa w tej organizacji. Należy także kontynuować dalsze badania oparte jednak

Sugerowane cytowanie: Nakonieczna-Kisiel, H. (2017). W kwestii transferów finansowych między Unią Europejską a Polską. *Horyzonty Polityki*, 8(23), 205-217. DOI: 10.17399/HP.2017.082310.

na danych pierwotnych pochodzących od beneficjentów na temat efektywności wykorzystania transferów unijnych.

SŁOWA KLUCZOWE:

przychody finansowe z UE, rozchody finansowe Polski na rzecz UE, pozycja netto kraju

IN THE MATTER OF FINANCIAL TRANSFERS
BETWEEN EU AND POLAND

Summary

RESEARCH OBJECTIVE: The purpose of this paper is to identify the receivables from EU, their structure and dynamics and Poland's contributions to EU, in order to set a net position of a country and its role in Poland's GDP.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The basic research problem is quantitative and qualitative analysis of the financial transfers between EU and Poland. Research is based on a descriptive method with dynamic analysis of statistical data from data bases of NBP and Ministry of Finance.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The work is divided into three parts. The first presents the value of transfers from EU and their dynamics, the second the structure of receivables from EU and the third Poland's contributions to EU and net position.

RESEARCH RESULTS: Research conclusions show, that that balance of flow between EU and Poland is favorable for our country from the first year of membership. Poland is net beneficiary of increasing EU grants. Their role in GDP also show growing tendency.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS AND RECOMMENDATIONS: Research findings should be widely disseminated in the society in order to convince not only euro-sceptics to financial benefits resulted from our membership in this organization. Further research should be continued based on the original data from the beneficiaries about efficiency of EU' transfers.

KEYWORDS:

financial receivables from EU, Poland's contributions to EU, net position of a country

WSTĘP

Przepływy środków finansowych między UE i Polską budzą wiele emocji, zwłaszcza w opinii publicznej i wśród europrzeciwników. Tymczasem stanowią one jeden z najłatwiej mierzalnych efektów naszego członkostwa (Kawecka-Wyrzykowska, 2010, s. 57).

Celem opracowania jest identyfikacja przychodów finansowych z UE, ich dynamiki i struktury oraz rozchodów Polski na rzecz tej organizacji. Pozwoli to nie tylko ustalić pozycję netto Polski, czyli innymi słowy stwierdzić, czy kraj jest beneficjentem netto, czy płatnikiem netto, ale również ukazać rolę transferów unijnych i polskich do wspólnego budżetu w PBK kraju. Zjawiska te w takim ujęciu i w odniesieniu do najnowszych danych statystycznych nie były dotychczas analizowane w literaturze przedmiotu.

Proces badawczy oparto na danych statystycznych NBP z uwagi na ich szczegółowość w odniesieniu do poszczególnych lat oraz zgodność z nową metodologią zestawiania transakcji z zagranicą. Posiłkowano się również danymi Ministerstwa Finansów, ale różnią się one nieco od danych publikowanych przez NBP. Istotne różnice zaznaczono jednak zarówno w odniesieniu do przychodów z Unii, jak i rozchodów Polski na rzecz Unii.

Realizacji celu posłużyła analiza empiryczna *ex post* dla lat 2004-2015 z wykorzystaniem metod opisowych i statystycznych. Zastosowano głównie wskaźniki dynamiki i struktury, których wartości zamieszczono w odpowiednich tabelach.

1. WARTOŚĆ TRANSFERÓW I ICH DYNAMIKA

W 2015 r. Polska otrzymała z UE około 12,8 mld euro przychodów ogółem¹. Składały się na nie transfery bieżące oraz kapitałowe². Z wy-

1 W niniejszym opracowaniu pojęcia przychody, transfery i dotacje z Unii Europejskiej będą stosowane zamiennie.

2 Według nowej metodologii bilansu płatniczego transfery bieżące, rejestrowane w bilansie płatniczym jako dochody wtórne, ukazują rolę zagranicznej pomocy w procesie dystrybucji dochodów między gospodarkami. W większości mają charakter nieinwestycyjny. Transfery kapitałowe natomiast

mienionej sumy rachunek bieżący zasiliło 5,6 mld euro, a kapitałowy 7,2 mld euro (por. tab. 1). W porównaniu z 2004 r. przychody ogółem w 2015 r. wzrosły ponad 5 razy, natomiast transfery bieżące oraz kapitałowe odpowiednio około 3,5 i 8,5 razy. Ich poziom był jednak i tak od ponad 1/7 do około 1/3 mniejszy niż w 2014 r. (por. tab. 2). Spadek transferów w 2015 r. wynikał przede wszystkim ze znacznego zmniejszenia napływu środków z tytułu realizacji Polityki Spójności. W latach 2007-2013 osiągnięto bowiem 95-procentowy próg alokacji programów pomocowych w ramach jej funduszy strukturalnych, przy jednocześnie wolniejszym ich wdrażaniu w obecnej perspektywie finansowej (Ministerstwo Finansów, 2016b).

Tabela 1

*Transfery z Unii Europejskiej (mln euro)**

Lata	Przychody		
	ogółem	bieżące	kapitałowe
2004	2435	1591	844
2005	3944	3132	812
2006	5200	3376	1824
2007	7314	3539	3775
2008	7264	2970	4294
2009	9349	4115	5234
2010	11 198	4462	6736
2011	14 287	6012	8275
2012	15 487	6588	8899
2013	15 756	6414	9342
2014	16 954	6498	10 456
2015	12 771	5617	7154
Skumulowane	121 959	54 314	67 645

*Wartości transferów w latach 2014-2015 wyrażone w złotych przeliczono na euro według kursów z 31.12.2014 i 2015 r. wynoszących odpowiednio 4,2623 zł i 4,2615 zł (NBP, 2016a).

Źródło: obliczenia własne na podstawie NBP, 2016b.

dokonywane są z przeznaczeniem na cele inwestycyjne (finansowanie środków trwałych) (NBP, 2015, s. 17 i 19).

Tabela 2

Dynamika transferów z Unii Europejskiej (%)

Lata	Przychody					
	ogółem		bieżące		kapitałowe	
	2004 = 100	r/r	2004 = 100	r/r	2004 = 100	r/r
2004	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2005	162,0	162,0	196,9	196,9	96,2	96,2
2006	213,6	131,8	212,2	107,8	216,1	224,6
2007	300,0	140,7	222,4	104,8	447,3	207,0
2008	298,3	99,3	186,7	83,9	508,8	113,7
2009	383,9	128,7	258,6	138,6	620,1	121,9
2010	459,9	119,8	280,5	108,4	798,1	128,7
2011	586,7	127,6	337,9	134,7	980,5	122,8
2012	638,0	108,4	414,1	109,6	1054,4	107,5
2013	647,1	101,7	403,1	97,4	1106,9	105,0
2014	696,3	107,6	408,4	101,3	1238,8	111,9
2015	524,5	75,3	353,0	86,4	847,6	68,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie NBP, 2016b.

W sumie od początku członkostwa w UE do końca 2015 r. Polska otrzymała blisko 122 mld euro dotacji ogółem³, w tym 54,3 mld euro w formie transferów bieżących i 67,6 mld euro w formie transferów kapitałowych (por. tab. 1).

2. STRUKTURA PRZYCHODÓW

Z ogólnych dotacji unijnych, skumulowanych na koniec 2015 r., 44,5% przypadało na transfery bieżące, natomiast 55,5% na transfery kapitałowe (por. tab. 3). W strukturze przychodów rocznych proporcje między przychodami kształtowały się jednak różnie.

W pierwszych latach członkostwa, czyli w ramach perspektywy finansowej 2004-2006, dominowały transfery bieżące. Ich udział

3 Według danych Ministerstwa Finansów transfery z UE do Polski były w tym okresie o 0,5% większe i wynosiły 122,6 mld euro. Obliczenia własne na podstawie (Ministerstwo Finansów, 2016a).

w przychodach ogółem kształtował się w granicach 65-79%, podczas gdy udział transferów kapitałowych wynosił 21-35%. W ramach tej perspektywy środki finansowe na cele inwestycyjne w większości zostały rozdzielone między ówczesne kraje członkowskie, stąd mniejszy ich udział w transferach do Polski. W kolejnym rozdaniu środków (na lata 2007-2013) analizowane proporcje uległy zmianie: odsetek transferów bieżących zmniejszył się do 41-44%, natomiast kapitałowych wzrósł do około 52-60%. W obecnej perspektywie udziały kapitałowe były jednak nieco mniejsze, wynosząc 55-56% wobec 44-45% na cele bieżące (por. tab. 3). Pogorszenie odsetka wynikało z okresów przejściowych między perspektywami finansowymi. W obecnym rozdaniu środków kapitałowych proces ich wdrażania nie nabrał bowiem jeszcze odpowiedniego tempa (NBP, 2016b, s. 29).

Tabela 3

Struktura transferów z Unii Europejskiej (%)

Lata	Przychody ogółem = 100		Lata	Przychody ogółem = 100	
	bieżące	kapitałowe		bieżące	kapitałowe
2004	65,3	34,7	2010	39,8	60,2
2005	79,4	20,6	2011	42,1	57,9
2006	64,9	35,1	2012	42,5	57,5
2007	48,4	51,6	2013	40,7	59,3
2008	40,9	59,1	2014	38,3	61,7
2009	44,0	56,0	2015	44,0	56,0
			Skumulowane	44,5	55,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie NBP, 2016b.

Analizę struktury dotacji bieżących (jak również kapitałowych) ograniczono do lat 2009-2015, gdyż dla okresów wcześniejszych NBP nie publikuje szczegółowych danych na ten temat, a Ministerstwo Finansów w przyjętym układzie.

Z danych tabeli 4 wynika, że unijne transfery bieżące były przeznaczone głównie na realizację WPR w Polsce. W latach 2009-2015 udział wydatków na ten cel w przychodach bieżących wynosił bowiem od 70% do 84%. Finansowano nimi przede wszystkim dopłaty bezpośrednie dla rolników, wydatki na rozwój obszarów wiejskich

(Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2014) oraz interwencje rynkowe. W rezultacie ze skumulowanej kwoty około 40 mld euro transferów bieżących na rozwój polskiego rolnictwa przeznaczono aż 30 mld euro (75%). Taka kwota wsparcia, dotychczas nieznaną w tym sektorze gospodarki, wpłynęła głównie na poprawę sytuacji dochodowej rolników. W 2004 r. dopłaty do działalności operacyjnej (głównie bezpośrednie i na rozwój obszarów wiejskich) stanowiły zaledwie 13% dochodów rolników, zaś w latach 2005-2008 udział ten wzrósł do 52%, a w 2009 r. przekroczył 80% (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2014, s. 15). Kwota dotacji zwiększała również bezpieczeństwo producentów rolnych (poprzez interwencje cenowe) w warunkach pogorszenia koniunktury w tym sektorze gospodarki.

Z unijnych przychodów bieżących refundowano ponadto wydatki w ramach EFS. W analizowanym okresie ich wartość kształtowała się na poziomie 0,9-1,7 mld euro, przez co udział w transferach bieżących był od 3 do 5 razy mniejszy od odsetka przypadającego na realizację WPR i kształtował się na poziomie 15-27% (por. tab. 4). Z jego środków finansowano projekty z obszaru zatrudnienia, edukacji, integracji społecznej, dobrego rządzenia i ochrony zdrowia (Portal Funduszy Europejskich, 2016). Wokół tych projektów powstało jednak wiele nieporozumień, związanych głównie z konsumpcyjnym, a nie inwestycyjnym ich charakterem.

Tabela 4

Struktura przychodów bieżących

Lata	Przychody bieżące				
	ogółem	Wspólna Polityka Rolna		Europejski Fundusz Społeczny	
	mln euro	mln euro	%	mln euro	%
2009	4115	2961	72,0	1032	25,1
2010	4462	3439	77,1	963	21,6
2011	6012	4239	70,5	1642	27,3
2012	6588	4823	73,2	1728	26,2
2013	6414	4876	76,0	1513	23,6
2014	6498	4890	75,3	1542	23,7
2015	5617	4729	84,2	862	15,3
Skumulowane	39 706	29 957	75,5	9282	23,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie NBP, 2016b.

Dotacje unijne zasilające w badanym okresie rachunek kapitałowy rozdysponowano głównie w ramach EFRR i FS. Na EFRR przeznaczono łącznie ponad 33 mld euro (59% transferów kapitałowych), natomiast na FS około 20 mld euro (36%). Odsetek rocznych dotacji zasilających EFRR wykazywał jednak tendencję malejącą, zaś FS rosnącą (por. tab. 5). Oba fundusze należą do polityki spójności i służą – najogólniej mówiąc – zmniejszaniu różnic rozwojowych między państwami członkowskimi i poprawie ich konkurencyjności⁴.

Tabela 5

Struktura transferów kapitałowych

Lata	Przychody kapitałowe				
	ogółem	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego		Fundusz Spójności	
	mln euro	mln euro	%	mln euro	%
2009	5234	2893	55,3	1419	27,1
2010	6736	4428	65,7	1332	19,8
2011	8275	5469	66,1	2533	30,6
2012	8899	5631	63,3	3180	35,7
2013	9342	5655	60,5	3456	37,0
2014	10 456	5813	55,6	4459	42,6
2015	7154	3199	44,7	3730	52,1
Skumulowane	56 096	33 088	59,0	20 109	35,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie NBP, 2016b.

Otrzymane transfery z EFRR przeznaczano w Polsce głównie na finansowanie inwestycji w infrastrukturę transportową, ochronę środowiska, promowanie innowacji oraz wspieranie przedsiębiorczości. Większość inwestycji była realizowana w Ramach Regionalnych Programów Operacyjnych 16 województw. Największymi beneficjentami środków były jednostki samorządu terytorialnego, które wykorzystały 34% wartości zrealizowanych projektów inwestycyjnych, następnie przedsiębiorstwa (30%) oraz administracja rządowa (około 20%) (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014, s. 18 i n.).

Wspomniany wzrost odsetka przychodów zasilających w Polsce FS był naturalną kolejną rzeczą. Fundusz utworzono bowiem dla

⁴ Do polityki spójności należy również EFS.

krajów, w których DNB na jednego mieszkańca jest mniejszy niż 90% średniego poziomu w UE. Polska ze względu na dużą liczbę ludności i relatywnie niski poziom DNB korzystała zatem z tego funduszu od pierwszego roku członkostwa, jednak w najszerszym zakresie w ramach drugiej perspektywy finansowej. Wykorzystano wówczas ponad 88% jego łącznych transferów, które napłynęły do Polski w latach 2004-2015 (Ministerstwo Finansów, 2016a). Środkami tymi wspierano realizację przedsięwzięć inwestycyjnych z dziedziny środowiska oraz sieci transeuropejskich, a od 2007 r. również przedsięwzięć związanych ze zrównoważonym rozwojem, np. w dziedzinie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii (Parlament Europejski, 2016).

3. ROZCHODY NA RZECZ UNII EUROPEJSKIEJ I POZYCJA NETTO POLSKI

Składka członkowska, wyrażająca rozchody Polski na rzecz UE w 2015 r., wynosiła około 4,3 mld euro. W porównaniu z rokiem 2004 była 3,2 razy większa. Jej wysokość w ciągu 12 lat wzrosła o blisko 3 mld euro, gdyż Unia uaktualniała podstawę środków własnych wpłacanych przez Polskę do wspólnego budżetu, czyli głównie DNB i VAT, od których naliczana jest stawka członkowska (Oręziak, 2004). Łącznie w latach 2004-2015 Polska wpłaciła z tego tytułu do budżetu unijnego 39,2 mld euro (Ministerstwo Finansów, 2016a).

Z porównania rozchodów Polski na rzecz UE z przychodami z Unii wynika, że w całym okresie członkostwa roczne salda transferów netto były w Polsce dodatnie i na ogół wykazywały tendencję rosnącą. Dowodzi to, że byliśmy beneficjentem netto dotacji unijnych. Po ich skumulowaniu do końca 2015 r. otrzymaliśmy łącznie ze wspólnego budżetu blisko 82,8 mld euro (por. tab. 1 i 6)⁵. Tak wysokiej bezzwrotnej pomocy w formie gotówkowej Polska nie otrzymała jeszcze nigdy. Stanowiła ona zatem bardzo istotne zasilenie

5 Kwota ta nie obejmuje niewykorzystanych środków, jakie Polska zwróciła do budżetu UE w wysokości około 151 mln euro. Po ich uwzględnieniu kwota jest o około 0,5 mld euro niższa od szacowanej przez Ministerstwo Finansów (Ministerstwo Finansów, 2016a).

naszej gospodarki, szczególnie w odniesieniu do niektórych dziedzin gospodarowania, o czym była mowa we wcześniejszych rozważaniach. Warto też dodać, że w strukturze rocznych transferów udział składki członkowskiej zmniejszył się z 54% w 2004 r. do około 33% w 2015 r. Wskazuje to jednoznacznie, że Polska nie dopłacała do unijnego budżetu, a wręcz odwrotnie, nasze rozchody w relacji do przychodów były coraz mniejsze.

Tabela 6

Rozchody Polski na rzecz Unii Europejskiej i saldo transferów netto

Lata	Składka członkowska		Saldo transferów	
	mln euro	2004 = 100	mln euro	2004 = 100
2004	1315	100,0	1120	100,0
2005	2433	185,0	1511	134,9
2006	2531	192,5	2669	238,3
2007	2815	214,1	4499	401,7
2008	3407	259,1	3857	344,4
2009	3072	233,6	6277	560,4
2010	3593	273,2	7605	679,0
2011	3591	273,1	10 696	955,0
2012	3793	288,4	11 694	1044,1
2013	4331	329,4	11 425	1020,1
2014	4049	307,9	12 905	1152,2
2015	4270	324,7	8501	759,0
Skumulowane	39 200	–	82 759	–

Źródło: obliczenia własne na podstawie NBP, 2016b.

Dobitniej o roli przepływów finansowych między Unią a Polską świadczy ich porównanie z PKB. W 2004 r. relacja przychodów finansowych z Unii do PKB Polski wynosiła 1,2%, natomiast w 2015 r. – 3%⁶ (por. tab. 7). Dowodzi to, że o tyle w okresie członkowskim transfery z UE zwiększały popyt wewnętrzny,

⁶ Według Ministerstwa Finansów relacja ta w 2005 r. wynosiła 3,2%, ale była liczona do DNB (Ministerstwo Finansów, 2016b, s. 5).

przyczyniając się w ten sposób do przyspieszania wzrostu gospodarczego w Polsce.

Tabela 7

Udział przychodów z Unii Europejskiej i składki członkowskiej w PKB Polski (%)

Wyszczególnienie	2014	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Przychody ogółem/PKB	1,2	1,6	1,9	2,3	2,0	2,9	3,1	3,7	4,0	4,0	4,1	3,0
Składka członkowska/PKB	0,6	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych tabeli 1 i Eurostat, 2016.

Udział składki członkowskiej w relacji do PKB wynosił z kolei 0,6% w 2004 r. i wzrósł do 1% w 2005 r. (por. tab. 7). Z porównania relacji rocznych transferów z UE do PKB i wpłacanej przez Polskę składki członkowskiej do PKB wynika, że różnice między nimi były coraz większe. W 2004 r. wynosiły 0,6 p.p., natomiast w 2014 r. 3,1 p.p. Traktując jako zjawisko przejściowe pogorszenie w 2015 r. omawianego wskaźnika (do 2 p.p.), można więc stwierdzić, że bilans korzyści i kosztów z tytułu przepływu środków finansowych w relacji do PKB był również dla Polski coraz bardziej korzystny.

PODSUMOWANIE

Z przeprowadzonych badań wynika, że:

1. W ciągu 12 lat członkostwa wartość rocznych dotacji unijnych wzrosła ponad pięciokrotnie. W rezultacie otrzymaliśmy ze wspólnego budżetu blisko 122 mld euro przychodów ogółem.
2. W strukturze przychodów ogółem największy udział miały prorozwojowe dotacje kapitałowe o charakterze inwestycyjnym, wspierające głównie rozwój infrastruktury, ochronę środowiska, poprawę innowacyjności i przedsiębiorczości w 16 województwach Polski.
3. Udział przychodów bieżących, mimo iż relatywnie mniejszy niż kapitałowych, został przeznaczony przede wszystkim na rozwój polskiej wsi oraz na „inwestycje w człowieka”.

4. Wartość rocznej składki członkowskiej na rzecz Unii zwiększyła się ponad trzykrotnie. Łącznie wpłaciliśmy do budżetu około 39 mld euro.
5. W rezultacie analizowanych przepływów finansowych Polska stała się ich beneficjentem netto na kwotę około 83 mld euro.

Przedstawione wyniki badań świadczą, że cel pracy został zrealizowany. Nie wiadomo tylko, czy wyniki te przekonały europrzeciwników. Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy kontynuować dalsze badania oparte na danych pierwotnych uzyskanych od beneficjentów dotacji unijnych.

BIBLIOGRAFIA

- Eurostat. (2016). Pozyskano z: <http://ec.europa.eu/eurostat> (dostęp: wrzesień 2016).
- Kawecka-Wyrzykowska, E. (2010). Przepływy finansowe między Polską a budżetem UE – efekty akcesji i możliwości zmiany. *Problemy Zarządzania*, vol. 8, 1(27).
- Ministerstwo Finansów. (2016a). *Transfery finansowe Polska – Unia Europejska, zestawienie transferów*. Pozyskano z: www.inf.gov.pl.
- Ministerstwo Finansów. (2016b). *Informacja o transferach finansowych UE–PL*, lipiec 2016 – część opisowa. Pozyskano z: www.mf.gov.pl (dostęp: wrzesień 2016).
- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. (2014). *Wpływ członkostwa Polski w Unii Europejskiej i realizowanej polityki spójności na rozwój kraju*. Warszawa.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (2014). *Polski sektor rolno-żywnościowy i obszary wiejskie po 10 latach członkostwa w UE – przegląd najważniejszych zmian*. Warszawa.
- NBP. (2015). *Statystyka bilansu płatniczego. Uwagi metodologiczne*. Warszawa: Departament Statystyki NBP.
- NBP. (2016a). Pozyskano z: www.nbp.pl-kursy (dostęp: wrzesień 2016).
- NBP. (2016b). *Bilans płatniczy Rzeczypospolitej Polskiej za IV kwartał 2015 r.* Pozyskano z: www.nbp.pl (dostęp: wrzesień 2016).
- Oreżniak, L. (2004). *Finanse Unii Europejskiej*. Warszawa: PWN.
- Parlament Europejski. (2016). Pozyskano z: www.europarl.europa.eu (dostęp: wrzesień 2016).

Portal Funduszy Europejskich. (2016). *Efekty realizacji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce*. Pozyskano z: <https://www.efs.2007-2013.gov.pl> (dostęp: wrzesień 2016).

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License
<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>